

УДК 351:330

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3\(1\)-17](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(1)-17)

СТОЛЯРЧУК Надія

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

<https://orcid.org/0000-0001-9775-093X>e-mail: stolyarchuk.iae@gmail.com

ПІВТОРАК Віталій

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

<https://orcid.org/0009-0004-3228-0788>e-mail: pivtorak.iae@yahoo.com

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ В ЄС

Мета дослідження полягає в аналізі стану та структури нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності в сільському господарстві в ЄС. В результаті проведеного дослідження виділено основні блоки нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності в сільському господарстві в ЄС. Охарактеризовано основні стратегічні та нормативно-правові документи, що регулюють інноваційну діяльність в ЄС. Визначено структуру регулювання інновацій у сільському господарстві в ЄС: основні нормативно-правові акти та ініціативи ЄС, основні принципи та напрямки регулювання, фінансові інструменти підтримки, інституційна підтримка. Виділено основні аспекти регулювання інтелектуальної власності (ІВ) у сільському господарстві ЄС: патентування аграрних інновацій, охорона сортів рослин, охорона торговельних марок та географічних зазначень, охорона авторського права та цифровізація сільського господарства, захист традиційних знань і аграрної культури. Окреслено основні проблеми, що постають в ЄС на етапі практичної реалізації та виконання нормативно-правових аспектів в ЄС: фрагментарність законодавства, недостатня гармонізація на національному рівні, регуляторні бар'єри для новітніх технологій, складний доступ до фінансування інновацій, обмежене правове стимулювання співпраці. Визначено основні шляхи вирішення цих проблем.

Ключові слова: інновації; інтелектуальна власність; географічні зазначення; спільна аграрна політика; ЄС; регулювання.

STOLIARCHUK Nadiia

National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics"

PIVTORAK Vitalii

National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics"

INNOVATIVE ACTIVITIES LEGAL REGULATION IN AGRICULTURE IN THE EU

The study aims to conduct a comprehensive analysis of the current state and structure of regulatory and legal frameworks governing innovative activity in the agricultural sector within the European Union. This research identifies the principal components of regulatory and legal mechanisms that influence innovation in EU agriculture, including the strategic and normative documents at the core of innovation policy. The research further examines the EU's key legislative acts, strategic initiatives, and frameworks that shape innovation regulation in the agricultural domain, while outlining the principles and priority directions in policy implementation.

Particular attention is given to the instruments of financial and institutional support that facilitate innovation processes, such as funding programs, research networks, public-private partnerships, and mechanisms for policy coordination. A significant section of the study is dedicated to the regulation of intellectual property (IP) in agriculture, covering topics such as patent protection for agricultural technologies, legal safeguards for plant varieties, trademarks and geographical indications, digital innovation in agriculture, and the protection of traditional knowledge and cultural practices in farming.

The study highlights the most pressing challenges faced by EU member states in the implementation and enforcement of legal and regulatory measures. These include legislative fragmentation across national systems, lack of harmonization in legal instruments, regulatory obstacles to the adoption of emerging technologies, limited access to innovation financing for small and medium-sized enterprises, and insufficient legal incentives for cross-sector collaboration. In conclusion, the research outlines potential strategies and solutions aimed at improving the regulatory environment to foster innovation in agriculture, including enhanced policy integration, legal harmonization, and increased investment in capacity building and knowledge transfer mechanisms.

Keywords: innovation; intellectual property; geographical indications; common agricultural policy; EU; regulation.

Стаття надійшла до редакції / Received 12.04.2025

Прийнята до друку / Accepted 29.04.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Нормативно-правове регулювання інноваційної діяльності в Європейському Союзі (ЄС) є важливим елементом політики розвитку наукових досліджень, технологічного прогресу та конкурентоспроможності. ЄС активно формує сприятливе середовище для інновацій через різноманітні стратегії, програми та правові акти.

Нормативно-правове забезпечення інновацій у сільському господарстві ЄС – це структурована система, яка поєднує законодавство, фінансування, співпрацю та сталий розвиток. Воно спрямоване не лише на збільшення продуктивності, а й на збереження довкілля та адаптацію до кліматичних змін.

Нормативно-правове регулювання інтелектуальної власності (ІВ) у сільському господарстві Європейського Союзу охоплює низку правових механізмів, спрямованих на захист інновацій, селекційних досягнень, брендів та технологій, що використовуються в аграрному секторі. Це регулювання базується як на загальних актах ЄС щодо ІВ, так і на спеціалізованих актах, що стосуються сільського господарства.

Інноваційна діяльність у сільському господарстві ЄС є ключовим елементом стратегії сталого розвитку та забезпечення продовольчої безпеки. Проте існує низка нормативно-правових проблем, які уповільнюють її впровадження. Регулювання інновацій у сільському господарстві часто розподілено між різними правовими актами ЄС (аграрна політика, охорона навколишнього середовища, безпека харчових продуктів, інтелектуальна власність тощо), що створює труднощі у його практичному застосуванні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Сільське господарство в ЄС продовжує лишатись однією з важливих ланок, що забезпечує продовольчу безпеку та сталий розвиток територій, а також розвиток агропродовольчих світових ринків. Його ефективний розвиток неможливий без створення та залучення інновацій в агросфері. Важливим регулятивним документом в ЄС в сфері розвитку сільського господарства є Спільна Аграрна Політика (САР) [3]. Важливим кроком на шляху регулювання інноваційної діяльності в сільському господарстві стало прийняття The European Green Deal, нової стратегії зростання ЄС, спрямованої на реалізацію амбітної політики в галузі навколишнього середовища, клімату та енергетики з кінцевою метою стимулювання сталого розвитку [17].

Бородіна, О. аналізує стратегічні орієнтири сільського господарства і сільських територій на період до 2030 р. на відповідність політиці ЄС та продовольчій безпеці [1]. Зінчук Т.О., Куцмус Н.М. у своїх дослідженнях розкривають особливості Спільної аграрної політики ЄС цілям сталого розвитку та інноваційному розвитку сільського господарства [7]. За твердженням Невядомської А.: «Важливою є відповідь впровадження інноваційних рішень до глобальних та європейських сільськогосподарських викликів. Щоб дати фермерам шанс задовольнити ці очікування, необхідно озброїти їх чіткими правовими механізмами, які зменшать ризик інвестицій, а також забезпечать їм адекватний захист» [8]. В своїй роботі Рейнхардт Т. та Монако А. наголошують, що регламент щодо нових харчових продуктів забезпечує центральну правову основу для регулювання харчових інновацій у Європейському Союзі. Його придатність для трансформаційних інновацій, таких як у сільському господарстві, нещодавно опинилася під пильним політичним і науковим контролем [15]. Ряд авторів досліджували питання правового регулювання та економічних аспектів географічних зазначень в ЄС та питання їх регулювання в спільній аграрній політиці [14] та особливості трансферу технологій в ЄС [10].

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень і публікацій у сфері нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності в сільському господарстві ЄС, питання аналізу структури нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності сільського господарства ЄС, виділення основних проблем в цьому напрямку та можливих напрямків їх вирішення залишається відкритим.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Основною метою даної публікації є аналіз стану та структури нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності в сільському господарстві в ЄС.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В загальному нормативно-правове регулювання інноваційної діяльності в сільському господарстві в ЄС можна розділити на чотири основні блоки (рис. 1).

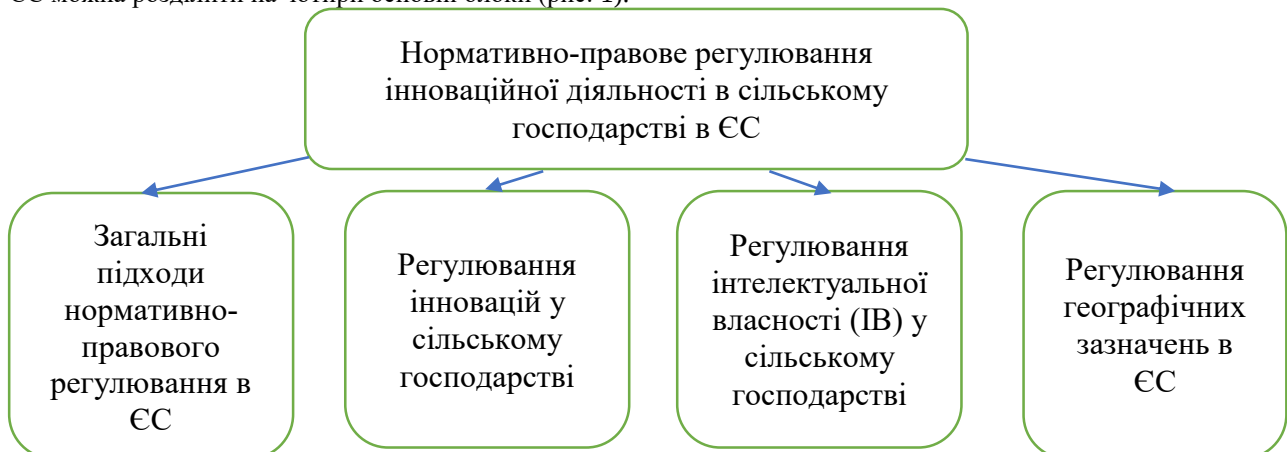

Рис. 1. Нормативно-правове регулювання інноваційної діяльності в сільському господарстві в ЄС

Загальні підходи нормативно-правового регулювання в ЄС включають в себе:**1. Стратегічні документи**

1.1. *Стратегія “Європа 2030”*. Це документ, що окреслює довгострокове бачення розвитку Європейського Союзу до 2030 року. Вона є логічним продовженням попередніх стратегій, зокрема “Європа 2020”, і ставить за мету забезпечити сталий розвиток, конкурентоспроможність та соціальну згуртованість країн-членів ЄС у світі, що швидко змінюється. Основні цілі стратегії “Європа 2030”: Зелений курс (Green Deal) [17], цифрова трансформація, інклюзивне та стале зростання, освіта та інновації, поглиблення глобальної ролі ЄС, розвиток стійкості до криз.

Одним із важливих документів, який можна вважати основою для бачення “Європа 2030”, є звіт “Project Europe 2030: Challenges and Opportunities” (2010) [9], підготовлений Групою з роздумів при Раді ЄС під головуванням Феліпе Гонсалеса. Також багато положень базуються на “Зеленому курсі” ЄС та Програмі сталого розвитку ООН до 2030 року.

1.2. *Horizon Europe (2021–2027)*. Це найбільша дослідницька та інноваційна програма Європейського Союзу із загальним бюджетом близько 95,5 млрд євро на період з 2021 по 2027 роки. Вона продовжує та розвиває попередню програму Horizon 2020 [6].

Основна суть Horizon Europe:

- Просування науки - підтримка фундаментальних досліджень та створення нових знань;
- Трансформація економіки - стимулювання інновацій, особливо у технологіях та сталому розвитку;
- Вирішення глобальних викликів - фінансування проектів у сферах охорони здоров'я, зміни клімату, цифрової трансформації, енергетики, продовольства та ін.;
- Зміцнення Європейського дослідницького простору (ERA) - підтримка співпраці між вченими та компаніями по всій Європі (і за її межами).

Структура програми включає три основні напрямки:

- Excellent Science – підтримка наукових досліджень вищої якості (наприклад, гранти Європейської дослідницької ради – ERC);
- Global Challenges and European Industrial Competitiveness - проекти для вирішення суспільно важливих проблем (наприклад, у сфері здоров'я, клімату, безпеки);
- Innovative Europe – підтримка високоризикових інновацій, наприклад, через Європейську раду інновацій (EIC).

Також є розділ Widening Participation and Strengthening the ERA, який спрямований на розвиток наукових екосистем у менш розвинених регіонах Європи.

1.3. *European Innovation Agenda* (Європейський інноваційний порядок денний) - це стратегічна ініціатива Європейської комісії, спрямована на те, щоб зробити Європу світовим лідером у галузі інновацій, особливо у високотехнологічних та глибокотехнологічних (deep tech) галузях.

Основна ціль - прискорити розробку та впровадження інновацій у Європі, особливо в галузі глибоких технологій, та створити стійку екосистему для стартапів та наукових розробок, здатних конкурувати на глобальному рівні. Ключові напрямки - поліпшення умов для масштабування стартапів, доступ до фінансування для deep tech, поліпшення інноваційної політики у регіонах, розвиток та залучення талантів, створення інтегрованої інноваційної екосистеми.

Ця стратегія є дуже важливою, оскільки Європа відстає від США та Китаю у кількості та масштабі технологічних «єдинорогів». Необхідна трансформація науки у практичні рішення. Підтримка стійких та цифрових технологій у рамках «Зеленого курсу» та цифрової трансформації ЄС.

2. Нормативно-правова база**2.1. Договір про функціонування Європейського Союзу (TFEU) [16].**

Статті 179–190 регламентують політику в галузі досліджень та технологічного розвитку. Зокрема: Ст. 179 - формування Європейського дослідницького простору; Ст. 180 - визначення дій ЄС у сфері науки; Ст. 187 - створення спільних підприємств (Joint Undertakings).

2.2. Регламенти та директиви ЄС

Regulation (EU) 2021/695 - це основний правовий акт, що встановлює програму "Горизонт Європа" (Horizon Europe) - найбільшу програму Європейського Союзу з фінансування наукових досліджень та інновацій на період 2021–2027 років [6]. Загальна мета: Розвиток науки, інновацій, технологій і конкурентоспроможності ЄС. Програма має підтримувати наукові дослідження та технологічний розвиток для вирішення глобальних викликів таких як зміни клімату, цифровізація, охорона здоров'я, енергетика, безпека тощо.

Основні складові: Відкрита наука (Excellent Science), підтримка фундаментальних досліджень (Європейську дослідницьку раду (ERC), Стипендії Марії Склодовської-Кюрі (MSCA), розвиток дослідницької інфраструктури); Глобальні виклики та європейська промислова конкурентоспроможність (Global Challenges and European Industrial Competitiveness); Інноваційна Європа (Innovative Europe) - спрямований на підтримку інноваційних підприємств через Європейську раду з інновацій (EIC), Європейські інноваційні екосистеми, Європейський інститут інновацій та технологій (EIT).

Регламент про створення Європейського інноваційного та технологічного інституту (ЕІТ) [4]. Європейський інститут інновацій і технологій (ЕІТ) був заснований Регламентом (ЄС) № 294/2008 Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 2008 року. Цей регламент визначив місію ЕІТ - посилити інноваційний потенціал Європейського Союзу шляхом інтеграції освіти, досліджень та інновацій, що відомо як «трикутник знань».

Європейський патентний закон - захист інтелектуальної власності, сприяння трансферу технологій. Європейське патентне законодавство відіграє важливу роль у захисті інтелектуальної власності (ІВ) та сприянні трансферу технологій між країнами, компаніями й науковими установами. Вимоги щодо укладання договорів про трансфер технологій визначаються Регламентом Комісії (ЄС) № 316/2014 від 21.03.14 р. про застосування статті 81(3) договору про заснування Європейського співтовариства до категорій договорів про передачу технологій [10].

3. Інституційна підтримка

Європейська комісія - ключовий орган, який розробляє та впроваджує політику інновацій. це виконавчий орган Європейського Союзу (ЄС), який відповідає за розробку та впровадження політики ЄС, ініціювання законодавства, контроль за дотриманням договорів, а також представлення ЄС на міжнародній арені у певних сферах.

Європейський інноваційний та технологічний інститут (ЕІТ) - підтримує інноваційні екосистеми. Ось основні функції Європейської комісії: ініціативна роль, виконавча функція, контроль за дотриманням законодавства, міжнародне представництво.

Європейська рада з інновацій (ЕІС) - підтримка breakthrough-інновацій, зокрема через фінансування стартапів. Це ініціатива Європейського Союзу, спрямована на підтримку інновацій, які мають потенціал здійснити прорив у науці, технологіях та бізнесі. Вона є частиною дослідницької та інноваційної програми ЄС Horizon Europe (Горизонт Європа). Основні інструменти ЕІС: EIC Pathfinder, EIC Transition, EIC Accelerator.

Європейський інвестиційний банк (ЕІВ) - фінансує інноваційні проєкти. це фінансова установа Європейського Союзу, яка належить його державам-членам. Він був створений у 1958 році згідно з Римським договором з метою сприяння інтеграції, збалансованому розвитку та соціально-економічній згуртованості країн ЄС через довгострокове фінансування інвестиційних проєктів.

4. Фінансові інструменти

Horizon Europe – основна мета стимулювати наукові дослідження, інновації та технологічний розвиток для сталого зростання та підвищення конкурентоспроможності ЄС [13].

Digital Europe Programme (Цифрова Європа) - це програма Європейського Союзу, спрямована на розвиток цифрових технологій та підтримку цифрової трансформації Європи. Вона діє в період з 2021 по 2027 рік з загальним бюджетом близько 7,5 мільярда євро. Основні цілі програми: розвиток передових цифрових технологій, цифрова трансформація бізнесу та держсектору, цифрова грамотність, створення європейської цифрової інфраструктури, підтримка цифрових інноваційних центрів (European Digital Innovation Hubs).

InvestEU - це флагманська інвестиційна ініціатива Європейського Союзу на період 2021–2027 років, спрямована на стимулювання сталих інвестицій, інновацій та створення робочих місць у Європі. Вона об'єднує під одним дахом кілька фінансових інструментів ЄС, спрощуючи доступ до фінансування для проєктів, що відповідають пріоритетам політики ЄС. Основні компоненти InvestEU: фонд InvestEU, Консультативний центр InvestEU (Advisory Hub), Портал InvestEU.

Cohesion Fund - це фінансовий інструмент Європейського Союзу, створений для підтримки менш розвинених країн-членів ЄС, щоб зменшити економічні та соціальні диспропорції між різними регіонами Союзу. Напрямки фінансування: розвиток транспортної інфраструктури (особливо в рамках транс'європейських транспортних мереж – TEN-T), проєкти в галузі охорони довкілля (зменшення викидів, управління відходами, водопостачання тощо), перехід до економіки з низьким рівнем викидів вуглецю.

Фонд “NextGenerationEU” - постковідне відновлення з фокусом на інновації та цифровізацію. це тимчасовий фінансовий інструмент Європейського Союзу, створений у 2020 році для подолання економічних і соціальних наслідків пандемії COVID-19.

5. Правовий захист інновацій

Європейське патентне відомство (ЕПО) - це міжурядова організація, що забезпечує централізовану процедуру подання заявок на патент і видачі європейських патентів, дійсних у кількох країнах Європи. Основні функції ЕПО: прийом і розгляд єдиної патентної заявки, що дозволяє отримати захист у кількох країнах одночасно; проведення експертизи на патентоспроможність винаходів; видача європейських патентів; надання пошукових і експертних послуг на замовлення національних відомств.

Система єдиного патенту (Unitary Patent) – спрощує захист інновацій у кількох країнах ЄС одночасно. Основні характеристики:

Єдиний захист: Після видачі Європейського патенту Європейським патентним відомством (ЕПО), заявник може подати запит на надання "унітарного ефекту", тобто зробити цей патент чинним одразу в кількох країнах ЄС.

Спрощення процедур: Замість необхідності валідовувати патент окремо в кожній країні (з перекладами, сплатою національних зборів тощо), Унітарний патент забезпечує централізовану реєстрацію, адміністрування та підтримку.

Зниження витрат: Зменшуються витрати на переклади, юридичне супроводження та адміністрування патенту в окремих країнах.

Єдиний суд: Патентні спори щодо Унітарного патенту розглядатиме Єдиний патентний суд (Unified Patent Court), що забезпечує однакове застосування права і рішення, чинні в усіх країнах-учасниках.

Регулювання інновацій у сільському господарстві в Європейському Союзі (ЄС) ґрунтується на комплексному підході, який об'єднує політику, фінансування, дослідження та розвиток, а також підтримку співпраці між сільгоспвиробниками, науковцями та підприємствами (рис. 2).

Рис. 2. Регулювання інновацій у сільському господарстві в ЄС

Нормативно-правове регулювання інтелектуальної власності (ІВ) у сільському господарстві Європейського Союзу охоплює низку правових механізмів, спрямованих на захист інновацій, селекційних досягнень, брендів та технологій, що використовуються в аграрному секторі. Це регулювання базується як на загальних актах ЄС щодо ІВ, так і на спеціалізованих актах, що стосуються сільського господарства.

Ось основні аспекти:

1. Патентування аграрних інновацій

У ЄС діє Європейська патентна конвенція (EPC), яка забезпечує охорону технічних винаходів, у тому числі в агросекторі. Проте не патентуються біологічні процеси селекції (наприклад, традиційне схрещування). ГМО та біотехнологічні винаходи можуть патентуватись згідно з Директивою 98/44/ЄС про правову охорону біотехнологічних винаходів.

2. Охорона сортів рослин

ЄС має окрему систему захисту селекційних досягнень через Раду з охорони сортів рослин ЄС (CPVO – Community Plant Variety Office). Основний документ: Регламент (ЄС) № 2100/94 про спільну систему охорони сортів рослин. Права селекціонера діють протягом 25-30 років залежно від виду рослини.

3. Торговельні марки та географічні зазначення

Регламент (ЄС) 2017/1001 про ЄС-знаки (EU trademark) забезпечує охорону брендів аграрної продукції.

Сільгосппродукція часто реєструється як:

- PDO (Protected Designation of Origin) – Захищене найменування місця походження.
- PGI (Protected Geographical Indication) – Захищене географічне зазначення.
- TSG (Traditional Speciality Guaranteed) – Гарантована традиційна специфікація.

Ці форми захисту регулюються Регламентом (ЄС) 1151/2012.

4. Авторське право і цифровізація сільського господарства

Захист баз даних, агроінформаційних систем, програмного забезпечення, що використовуються в "розумному фермерстві" – згідно з Директивою 2001/29/ЄС та Директивою 96/9/ЄС про правову охорону баз даних.

5. Захист традиційних знань і аграрної культури

Хоча в ЄС не існує окремої правової системи для охорони традиційних знань, їх інколи захищають через географічні зазначення або елементи культурної спадщини.

Регулювання ІВ у сільському господарстві ЄС базується на збалансованому підході – з одного боку, стимулює інновації, з іншого – захищає права фермерів і споживачів. Особливу роль відіграють селекційні права, географічні зазначення та регулювання біотехнологій.

Нормативно-правове регулювання географічних зазначень у сільському господарстві в Європейському Союзі (ЄС) є важливою частиною аграрної політики ЄС, що спрямована на захист традиційних продуктів, розвиток сільських територій і забезпечення прозорості для споживачів. Ось основні аспекти цього регулювання:

Захист Географічних зазначень в сільському господарстві ЄС

Географічне зазначення (Geographical Indication, GI) – це позначення, яке вказує на походження продукту з певного географічного місця, де якість, репутація або інші характеристики цього продукту суттєво пов'язані з його географічним походженням.

В ЄС розрізняють два основних типи ГЗ:

PDO (Protected Designation of Origin / Захищене позначення походження) – вся продукція повинна бути виготовлена, перероблена й підготовлена в конкретному регіоні.

PGI (Protected Geographical Indication / Захищене географічне зазначення) – хоча б один із виробничих етапів повинен проходити в цьому регіоні.

Також для вин і міцних напоїв існують Traditional Specialities Guaranteed (TSG) – це гарантія традиційного характеру, не обов'язково пов'язаного з певною територією.

Основні нормативно-правові акти ЄС:

- Регламент (ЄС) № 1151/2012 - основний документ, який регулює систему ГЗ для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, визначає PDO, PGI, TSG, регулює процедуру подання заявок, реєстрації, перевірки, контролю та захисту.

- Регламент (ЄС) № 1308/2013 - стосується спільної організації ринків сільськогосподарської продукції.

Включає положення щодо географічних зазначень для вин [11].

- Регламент (ЄС) № 2019/787 - регулює географічні зазначення для спиртних напоїв [12].

- Регламент (ЄС) № 2021/2117 - актуалізує попередні регламенти, зокрема в частині посилення захисту ГЗ у цифровому просторі (інтернет, e-commerce).

Національні органи відповідають за перевірку дотримання вимог на етапі подачі заявки. Європейська комісія здійснює остаточну перевірку і реєстрацію. Міжнародний захист здійснюється через двосторонні угоди (наприклад, ЄС–Україна, ЄС–Китай) або механізми СОР (TRIPS).

Сільськогосподарські продукти з географічним зазначенням зазвичай продаються дорожче, бо асоціюються з якістю й автентичністю. Сприяє збереженню традиційних методів виробництва і розвитку сільських територій. Захист географічних зазначень дозволяє малим виробникам ефективно конкурувати з великими компаніями. Приклади продуктів із ГЗ в ЄС: Parmigiano Reggiano (PDO, Італія), Feta (PDO, Греція), Champagne (PDO, Франція), Prosciutto di Parma (PDO, Італія).

Основні проблеми, що постають в ЄС на етапі практичної реалізації та виконання нормативно-правових аспектів в ЄС.

1. Фрагментарність законодавства

Регулювання інновацій у сільському господарстві часто розподілено між різними правовими актами ЄС (аграрна політика, охорона навколишнього середовища, безпека харчових продуктів, інтелектуальна власність тощо). Це призводить до: труднощів в інтерпретації норм, дублювання або суперечностей між актами, ускладнення доступу фермерів до підтримки інновацій.

2. Недостатня гармонізація на національному рівні

Хоча ЄС розробляє загальні рамки, держави-члени мають широкий простір для імплементації. Це спричиняє: нерівні умови для сільгоспвиробників у різних країнах, затримки у впровадженні нових технологій через відмінності у внутрішніх законодавствах.

3. Регуляторні бар'єри для новітніх технологій: ГМО, CRISPR та інші біотехнології часто підпадають під суворі регуляції. Регулювання дронів, робототехніки та big data у сільському господарстві недостатньо розвинуте або відстає від темпів розвитку технологій. Повільна адаптація регуляторного середовища до агрофуд стартапів та цифрових рішень.

4. Складний доступ до фінансування інновацій

Незважаючи на програми підтримки (як-от Horizon Europe чи EIP-AGRI), існують адміністративні бар'єри; обмежена інформованість малих фермерів; складні процедури подання заявок.

5. Обмежене правове стимулювання співпраці

Європейське законодавство недостатньо стимулює: взаємодію між аграрними підприємствами, науковими установами та технологічними компаніями та розвиток кластерів інновацій.

Основними шляхами вирішення цих проблем є:

- Розробка єдиного комплексного правового акту для регулювання аграрних інновацій;
- Створення більш гнучких і прозорих механізмів підтримки;
- Гармонізація підходів до оцінки ризиків нових технологій (особливо біотехнологій);

- Посилення правової бази для публічно-приватного партнерства;
- Освітні та інформаційні кампанії для фермерів щодо доступних інновацій і програм підтримки.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже нормативно-правові регулятори в ЄС мають свою неточності та суперечності, що викликає проблеми у їх практичному застосуванні самими державами-членами ЄС, в тому числі європейськими фермерами. Це вимагає розбудови чіткої структури нормативно-правового та інституційного регулювання інноваційної діяльності та діяльності, пов'язаної зі сферою захисту інтелектуальної власності в сільському господарстві в ЄС. Це значно спростить взаємовідносини між фермерами та інституціями, сприятиме кооперації в сфері інноваційної діяльності між наукою, бізнесом та державною, сприятиме більш чіткому розумінню фермерами нових стратегій та концепцій. Відповідно, це спростить адаптацію та євроінтеграційні процеси країн кандидатів на вступ до Європейського Союзу.

Література

1. Бородіна, О., Прокопа, І., Шубравська, О. (2025). Стратегічні орієнтири сільського господарства і сільських територій України на період до 2030 р.: відповідність європейському вибору. *Економіка України*. 68. 01 (758). 03-19. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.01.003>.
2. Commission regulation (EU) No 316/2014 of 21 March 2014 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of technology transfer agreements. URL: <https://eurlex.europa.eu/eli/reg/2014/316/oj>.
3. Common Agricultural Policy. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_en.
4. European Institute of Innovation and Technology (EIT). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:4529775>.
5. Farm to Fork strategy. URL: https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en#:~:text=The%20Farm%20to%20Fork%20Strategy%20aims%20to%20accelerate%20our%20transition,reverse%20the%20loss%20of%20biodiversity.
6. Horizon Europe. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en.
7. Зінчук, Т., Куцмус, Н. (2023). Спільна аграрна політика ЄС на 2023 – 2027 pp.: амбіції і релевантність Цілям сталого розвитку. *Економіка України*. 66. 11 (744). 76-96. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.11.076>.
8. Niewiadomska A. (2023). Introduction of innovative solutions in agriculture – legal aspects. *PRZEGLĄD PRAWA ROLNEGO*. № 2 (33). 11–24. <https://doi.org/10.14746/ppr.2023.33.2.1>.
9. Project Europe 2030 - challenges and opportunities. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/resources/publications/project-europe-2030-challenges-opportunities/>.
10. Столярчук Н.М. (2023). Означення складових моделі трансферу технологій: євроінтеграційний аспект. *Облік і фінанси*, № 3(101), 2023. С. 138-144. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-3\(101\)-138-144](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-3(101)-138-144).
11. Regulation No. 1308/2013 “Establishing a Common Organisation of the Markets in Agricultural Products and Repealing Council Regulations (EEC) No 922/72, (EEC) No 234/79, (EC) No 1037/2001 and (EC) No 1234/2007”. (2013, December). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1308>.
12. Regulation No. 2019/787 “On the Definition, Description, Presentation and Labelling of Spirit Drinks, the Use of the Names of Spirit Drinks in the Presentation and Labelling of Other Foodstuffs, the Protection of Geographical Indications for Spirit Drinks, the Use of Ethyl Alcohol and Distillates of Agricultural Origin in Alcoholic Beverages, and Repealing Regulation (EC) No 110/2008”. (2019, April). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/787/oj>.
13. Regulation (EU) 2021/695 of the European Parliament and of the Council of 28 April 2021 establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination, and repealing Regulations (EU) No 1290/2013 and (EU) No 1291/2013 (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/695/oj/eng>.
14. Suchoń, A., & Stoliarchuk, N. (2024). Legal and economic issues of geographical indications for agricultural products in Poland and Ukraine. *Ekonomika APK*, 31(5), 76-85. <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/5.2024.76>.
15. Tilman Reinhardt, Alessandro Monaco (2025). How innovation-friendly is the EU novel food regulation? The case of cellular agriculture. *Future Foods*. Vol.11. <https://doi.org/10.1016/j.fufo.2025.100574>.
16. Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:4301854>.

17. The European Green Deal. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.

References

1. Borodina, O., Prokopa, I., Shubravskaya, O. Strategic guidelines for agriculture and rural areas of Ukraine for the period until 2030: compliance with the European choice. / O. Borodina, I. Prokopa, O. Shubravskaya // Economy of Ukraine. – 2025. – № 68. 01 (758). P. 03-19.
2. Commission regulation (EU) No 316/2014 of 21 March 2014 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of technology transfer agreements. URL: <https://eurlex.europa.eu/eli/reg/2014/316/oj>.
3. Common Agricultural Policy. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_en.
4. European Institute of Innovation and Technology (EIT). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:4529775>.
5. Farm to Fork strategy. URL: https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en#:~:text=The%20Farm%20to%20Fork%20Strategy%20aims%20to%20accelerate%20our%20transition,reverse%20the%20loss%20of%20biodiversity.
6. Horizon Europe. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en.
7. Zinchuk, T., Kutsms, N. Spilna ahrama polityka YES na 2023 – 2027 rr.: ambitsiyi i relevantnist Tsilyam staloho rozvytku. / T. Zinchuk, N. Kutsms // Ekonomika Ukrayiny. – 2023. – 66. 11 (744). – P. 76-96.
8. Niewiadomska A. Introduction of innovative solutions in agriculture – legal aspects. / A. Niewiadomska // PRZEGLĄD PRAWA ROLNEGO. – 2023. – № 2 (33). 11–24. <https://doi.org/10.14746/ppr.2023.33.2.1>.
9. Project Europe 2030 - challenges and opportunities. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/resources/publications/project-europe-2030-challenges-opportunities/>.
10. Stoliarchuk, N. (2023). Defining the Components of the Technology Transfer Model: European Integration Aspect. *Oblik i finansy*, 3(101), 138-144. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-3\(101\)-138-144](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-3(101)-138-144)
11. Regulation No. 1308/2013 “Establishing a Common Organisation of the Markets in Agricultural Products and Repealing Council Regulations (EEC) No 922/72, (EEC) No 234/79, (EC) No 1037/2001 and (EC) No 1234/2007”. (2013, December). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1308>.
12. Regulation No. 2019/787 “On the Definition, Description, Presentation and Labelling of Spirit Drinks, the Use of the Names of Spirit Drinks in the Presentation and Labelling of Other Foodstuffs, the Protection of Geographical Indications for Spirit Drinks, the Use of Ethyl Alcohol and Distillates of Agricultural Origin in Alcoholic Beverages, and Repealing Regulation (EC) No 110/2008”. (2019, April). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/787/oj>.
13. Regulation (EU) 2021/695 of the European Parliament and of the Council of 28 April 2021 establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination, and repealing Regulations (EU) No 1290/2013 and (EU) No 1291/2013 (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/695/oj/eng>.
14. Suchoń, A., & Stoliarchuk, N. (2024). Legal and economic issues of geographical indications for agricultural products in Poland and Ukraine. *Ekonomika APK*, 31(5), 76-85. <https://doi.org/10.32317/ekon.apk/5.2024.76>.
15. Tilman Reinhardt, Alessandro Monaco (2025). How innovation-friendly is the EU novel food regulation? The case of cellular agriculture. *Future Foods*. Vol.11. <https://doi.org/10.1016/j.fufo.2025.100574>.
16. Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:4301854>.
17. The European Green Deal. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en